

Lausunto

29.4.2022

VN/20245/2021

VN/20245/2021-STM-22

Työ- ja elinkeinoministeriö

STM lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt lausuntoa hallituksen esityksestä (HE) eduskunnalle julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Muutoksen tavoitteena on muun muassa parantaa hankintojen laatua ja vastuullisuutta sekä korostaa laadun merkitystä tarjousten valintaperusteena sekä edistää hankintojen kaksikielisyyttä.

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) kiittää mahdollisuudesta lausua koskien hallituksen esitystä eduskunnalle julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Esiitettyjen arvioiden mukaan ehdotettujen muutoksien vaikutukset pääasiassa lisäävät hankintayksiköiden hallinnollista työtä, vaikka hankintojen valmistelu koetaan jo nykytilassa työläänä niin valmistelijoiden kuin potentiaalisten tarjoajien näkökulmista. STM ei pidä lakiluonnoksessa esitettyjä hankintayksiköiden hallinnollista taakkaa lisääviä muutoksia kannatettavina.

STM kiinnittää huomiota Hanselin tapaan seuraaviin puutteisiin. Lakiehdotuksessa ei ole riittävästi arvioitu ehdotettujen muutosten vaikutusta hankintayksiköiden ja yritysten hallinnolliseen taakkaan. Toisekseen esitysluonnoksessa ei ole myöskään kattavaa kansainvälistä vertailua. STM kuitenkin huomioi, että kansainvälisessä vertailussa ympäristövaatimusten osalta on esitysluonnoksessa tuotu esiin jäsenmaissa säännelty yleinen velvoite ottaa hankinnoissa huomioon ympäristönäkökohdat. Ympäristövaatimusten osalta sisämarkkinoita laajempi kansainvälinen vertailu toisi mahdollisesti malleja yksityiskohtaisemmasta ympäristönäkökulmien huomioivasta velvoittavasta sääntelystä.

Ympäristöystävällisten hankintojen tekeminen

Ministeriöt toteuttavat pääasiassa asiantuntijapalveluhankintoja, eikä julkisen hankintatoimen hallinnassa ympäristöystävällisten hankintojen edistäminen ja osaaminen ole välttämättä pää- tai edes sivuosassa. Hankintojen yhteiskunnallisten tavoitteiden edistäminen on kuitenkin tärkeää ja STM toteaa, että ympäristönäkökohtien huomioimista julkisissa hankinnoissa tulisi edistää ensisijaisesti lisäämällä ohjausta. Ohjauksesta hyötyisivät myös esimerkiksi ne toimijat, jotka muuttuvat hankintayksiköiksi julkisten tukien, kuten valtionavustusten vastaanottamisen myötä. Vaihtoehtoisesti olisi syytä arvioida eri alojen taloudellisia toimijoita velvoittavan sääntelyn kehittämistä tunnistamalla markkinoiden erityispiirteitä ympäristönäkökulmien edistämiseksi.

Hallituksen esityksen mukaan useimmat lakiehdotuksen uudet säännökset ympäristönäkökohtien huomioon ottamisesta ovat mahdollistavia ja kannustavia, eivät velvoittavia. Uuden esityksen mukainen lakiehdotus (2 § Lain tavoitteet) ei tee muutosta nykytilaan, sillä myös jo voimassa olevan lain samassa lainkohdassa (2 §) kannustetaan toteuttamaan hankintoja ympäristönäkökohdat huomioiden.

Laatunäkökulmien huomioiminen hankintaa koskevassa päätöksessä

Ministeriön toteutusvastuulle kuuluvista hankinnoista valtaosa on asiantuntijapalveluhankintoja. Asiantuntijapalveluhankinnat ratkaistaan harvemmin pelkällä hintakriteerillä ja laatuvaatimukset ovat

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sosiaali- ja terveysministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 33
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 8
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

02951 63415
+358 2951 63415

kirjaamo.stm@gov.fi
stm.fi

yleensä osana tarjouksien valintaa ja päätöksentekoa joko vähimmäisvaatimuksina tai pisteytettävänä laatukriteereinä. STM ei koe sen tuovan lisäarvoa jos hankintaa koskevassa päätöksessä (123 §) tulee jatkossa todeta erikseen, onko laatu hankinnassa huomioitu esimerkiksi vähimmäisvaatimuksena, pisteytettävänä vertailukriteerinä tai sopimusehdoissa. Laatuvaatimukset kuvataan hankinta-asiakirjoissa jo hankintaa valmisteltaessa.

Vastuullisuuden lisääminen

STM pyytää kiinnittämään huomiota Hanselin esiin tuomiin seikkoihin pakollisista poissulkuperusteista, alihankkijoiden poissulkemisesta, rikosrekisteriotteiden tarkastamisesta sekä alihankkijoiden että voimavarayksiköiden osalta.

Hankintojen kaksikielisyyden edistäminen

Julkisten hankintojen toimintaympäristö on Euroopan unionin (EU) sisämarkkinat ja hankintailmoitukset voidaan laatia millä tahansa EU:n virallisella kielellä. Sisämarkkinat ovat muodostuneet harmonisoimalla jäsenmaiden kansallista lainsäädäntöä, mutta EU-oikeus ja sen suoraan sovellettavat säännökset ovat ensisijaisia. Hallituksen esityksestä puuttuu vaikutuksien arviointi EU:n perusoikeusien sekä -vapauksien ja monikielisyyden näkökulmista. Monikielisyys EU:ssa tarkoittaa, että kaikki EU:n viralliset kielet ovat yhdenvertaisia ja asiaa on tarkasteltava laajemmin kuin suhteessa kansalliseen lainsäädäntöön. Jäsenmailla ei ole velvollisuutta ilmoittaa julkisista hankinnoista kaikilla EU:n 24 virallisella kielellä, vaikka kaikki EU:n viralliset kielet ovat yhdenvertaisia.

Kuten HE:ssa tuodaan esiin, niin tietyissä tapauksissa voi olla tarkoituksenmukaista julkaista hankintailmoitus tai tarjouspyyntö sekä suomen että ruotsin kielillä. On kuitenkin tärkeää, että hankintayksikkö voi jatkossakin käyttää hankintaa kielivalintojen tarkoituksenmukaisuudesta hankinta-asiakirjoja laadittaessa. Hallituksen esityksessä sanotaan myös, että

[T]arjoaja ehdokkaat jäävät kyselyn vastausten perusteella erittäin harvoin pois kilpailutuksesta vain sen vuoksi, että hankinta-asiakirjat ovat yksikielisiä.

Hankintalakiin lisättäväksi ehdotetut edelleenviittaukset kielilakiin lisääisivät huomattavasti hankintayksikön hallinnollista taakkaa, jos vähimmäistaso jatkossa tarkoittaa käytännössä sitä, että hankinnat tulee ilmoittaa suomeksi ja ruotsiksi. Hallinnollinen taakka lisääntyy erityisen paljon niiden hankintojen ilmoittamisen osalta, jotka laaditaan englannin kielellä kansainvälisestä markkinasta johtuen, mikäli tarkoittaa sitä, että hankintailmoitus on tehtävä englanniksi, suomeksi ja ruotsiksi. Hankintayksikön on taattava, että hankinta-asiakirjat ovat kielelliseltä laadultaan moitteettomia kaikilla käännettävillä kielillä.

Esitysluonnos jättää epäselväksi mitä viittauksen lisääminen kielilakiin käytännössä tarkoittaa. HE ei ota esimerkiksi kantaa mitä viittaus kielilakiin tarkoittaa tarjouksien kannalta, voiko tiettyyn kilpailutukseen tulla erikielisiä tarjouksia ja ovatko ne vertailukelpoisia keskenään, voiko hankintayksikkö edellyttää tarjoajilta palvelua tietyllä kielellä vai onko se syrjivää.

Muuta huomioitavaa

STM:n kannalta on keskeistä, että sosiaali- ja terveystalushankinnoissa laadun painottamisen merkitys näkyy nimenomaisesti asiakkaiden asemaan ja oikeuksiin. Asiakkaiden kannalta on olennaista yksilöllisten tarpeiden huomioiminen ja tarvittaessa suora hankinnan mahdollistaminen, jos palvelu ei toimi. Hankintojen esteettömyys- ja saavutettavuusvaatimusten tarkempaan sääntelyyn olisi myös tärkeää kiinnittää huomiota.

Hallintoylijohtaja

Jaana Koski

Lakimies

Mirkka Laaka

Jakelu

TEM Työ- ja elinkeinoministeriö

VN/20245/2021-STM-22

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: